

Amerikai Egyesült Államok

I. AZ USA TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETE

1. Általános információk

Hivatalos megnevezés	Amerikai Egyesült Államok
Államforma	szövetségi köztársaság (50 állam, 1 szövetségi kerület: Columbia)
Főváros	Washington, DC
Terület	9 631 418 km ²
Népesség	307 millió fő (2009. júliusi becslés)
Nemzetiségi megoszlás	európai eredetű fehér (79,96%), afro-amerikai (12,85%), ázsiai (4,43%), amerikai és alaskai őslakos (0,97%), hawaii és csendes-óceáni őslakos 0,18% (2007)
Vallási megoszlás	protestáns (51,3%), római katolikus (23,9%), mormon (1,7%), zsidó (1,7%), muzulmán (0,6%), egyéb (14,6%), nem vallásos (4%)
Hivatalos nyelv	Szövetségi nem, csak a tagállami szabályozás határoz meg hivatalos nyelvet. Gyakorlatban: amerikai angol. Beszélt nyelvek: angol (82,1%), spanyol (10,7%), egyéb indoeurópai nyelvek (3,8%), ázsiai, csendes-óceáni nyelvek (2,7%)
Klíma	Valamennyi éghajlati sajátosság előfordul. A legjellemzőbb a mérsékelt kontinentális éghajlat, Hawaii-on és Floridában trópusi, Alaszkában sarkköri, dél-nyugaton sivatagi, Kalifornia partjainál mediterrán, északon hegyvidéki éghajlat a meghatározó.
Államfő	Barack H. Obama
Hivatalos pénznem	USA dollár (USD)
Jelentősebb városok	New York: 20 millió, Los Angeles: 15 millió, Chicago: 8 millió (agglomerációkkal együtt)

2. Főbb gazdasági mutatók, a gazdaság szerkezete, főbb ágazatok

Az USA főbb gazdasági mutatói

Megnevezés		2007	2008	2009
A GDP értéke folyóáron	Mrd USD	14 078	14 441	14 256
A GDP növekedése változatlan áron	%	2,1	0,4	-2,4
Egy főre jutó GDP (PPS)	USD/fő	45 600	47 000	46 400
Infláció	%	2,8	3,8	-0,4
Munkanélküliségi ráta	%	4,6	5,8	10,0
Költségvetés egyenlege	a GDP %-a	-1,2	-3,2	-9,9
Államadósság (év végi)	a GDP %-a	63,9	69,2	83,3
Folyó fizetési mérleg egyenlege	Mrd USD	-726,6	-706,1	420
Folyó fizetési mérleg egyenlege	a GDP %-a	-5,1	-4,9	2,9
Árfolyam (éves átlag)	USD/EUR	0,731	0,684	0,719

Forrás: US Bureau of Economic Analysis; US Department of Treasury

Az Amerikai Egyesült Államok a világ egyik legnagyobb és legfejlettebb gazdasága: a legnagyobb tőkeexportőr, részesedése a világkereskedelemből mintegy 40%, az 1 főre jutó GDP értéke eléri a 46 400 USD-t. Az utóbbi években az ország gazdasága a magas állami-, vállalati-, és jelzálog-adósság, a számottevő egészségpénztári és társadalombiztosítási kiadások, és a magas külkereskedelmi deficit problémáival küzdött. 2008. II. felére az ország súlyos, gazdasági világválságot kirobbantó pénzügyi válságba került, ami először az építőiparra terjedt át, majd az autóiparra, végül a gazdasági élet minden szegmensére. A magas kőolajárak, emelkedő élelmiszerárak, tartósan zuhanó tőzsdei és ingatlan árak, valamint a hitelpiaci válság hozzájárultak a recesszió elmélyüléséhez. A gazdasági szakértők egyetértenek abban, hogy az USA-ban 1933 óta a 2008-09-ben tapasztalt volt a legnagyobb gazdasági válság.

2009-ben éves szinten a GDP mintegy 2,4%-kal csökkent, a III. negyedévben azonban 2,2%-kal, a IV. negyedévben pedig már 5,6%-kal nőtt a gazdaság. A GDP, a kiskereskedelmi forgalom és a házépítések számának növekedése mind a gazdasági kilábalás irányába mutat. A három év alatt duplájára nőtt munkanélküliségi ráta hónapok óta nagyjából változatlan szinten áll (2010 márciusában 9,7%), ami jelzi, hogy bár megindult a gazdasági növekedés, de a munkaerő-piaci helyzet csak nagyon lassan javul. A költségvetési deficit a válság enyhítését célzó jelentős mértékű gazdaság-ösztönző csomagok és szociális intézkedések hatására számottevően megemelkedett. Az államadósság elmúlt 3 évi növekvő tendenciája úgy tűnik 2010-ben is folytatódik. Fennáll az a veszély, hogy az év végére az USA államadóssága eléri a GDP 100%-át, ami a gazdaságkutatók szerint jelentős kockázatokat rejt magában, többek között erősen fékezi a gazdasági növekedést. Néhány évre biztosan szükség lesz ahhoz, hogy a kedvezőtlen tendenciák megforduljanak.

Az ország ágazati szerkezetében korábban a nehézipar volt a meghatározó, de napjainkban már a finommechanikai és elektronikai berendezések gyártása, illetve az információs technológiai termékek és szolgáltatások dominálnak.

Az ország a világ egyik legfejlettebb agrárgazdaságaként vezető szerepet tölt be számos termék (gyapot, búza, kukorica, köles, dohány, citrusfélék, cukornád) termesztésében és világkereskedelmi forgalmában is. A mezőgazdaság néhány trópusi növény kivételével teljes mértékben fedezi a belső szükségleteket. A mezőgazdasági termelők jelentős állami támogatásban részesülnek. Az Egyesült Államok energiahordozókban (kőolaj, földgáz, szén), ásványi nyersanyagokban (urán-, vas-, színes- és nemesércek, foszfát, kén) nagyon gazdag. Mindemellett az ipar igényei miatt és stratégiai megfontolások következtében, jelentős méretű nyersanyag-behozatalt (bauxit, kőolaj, vasérc) bonyolít le. A szolgáltatási szektor (bank, biztosítás, távközlés, kereskedelem stb.) az utóbbi években a gazdaság meghatározó ágazatává vált. A GDP növekedése már szinte kizárólag a szolgáltatások növekedéséből származik, ezen belül a húzóágazatok a bank-, biztosítás-, ingatlanforgalmazás-szolgáltatások, viszonylag lassabb a növekedés a kiskereskedelmi, az üzleti és szakmai szolgáltatási ágazatban. Az elmúlt néhány év során az információs-technológia ágazat volt a gazdaság leggyorsabban fejlődő szektora.

Az egyes gazdasági ágak – az eltérő természeti adottságoknak megfelelően – területi egységenként elkülöníthetők. A nyugati partvidéken elsősorban az elektronikaipar, a hadiipar, az űrkutatás, a repülőgyártás; a déli részeken a kőolaj finomítás, valamint a vegyipar a jellemző tevékenység. A közép-nyugati terület északi államaiban (Illinois, Michigan, Ohio és Indiana) a járműgyártás, míg déli részein elsősorban az élelmiszeripar és az alumíniumkohászat van jelen. A Nagy-Tavak környékén a hagyományos nehézipar a jellemző. Az ország keleti, atlanti partvidéke – annak is északi államai, élükön New Yorkkal – a szolgáltatóipar központja. Ezen kívül olyan iparágak működnek a keleti államokban, mint például az elektronika, valamint a déli területeken a vegyipar és a repülőgépgyártás.

Az Egyesült Államok kormányzati politikája prioritásként kezeli az energetikai, környezetvédelmi, információtechnológiai, telekommunikációs szektorok fejlesztését, a közlekedés–szállítás, bányászat, ásványkitermelés, illetve az export-intenzív infrastrukturális projektek elősegítését.

Az USA gazdaságának legfőbb erőssége a rugalmasság és a gyors alkalmazkodóképesség. Ipara nagymértékben diverzifikált, és technológiailag fejlett. Legfontosabb iparágai: acélipar, bányászat, elektronika, élelmiszer feldolgozás, faipar, fogyasztási cikkek gyártása, járműipar, kőolaj-finomítás, repülőgépipar, telekommunikáció, vegyipar.

3. Külkereskedelmi tendenciák, külkereskedelmi statisztika, főbb partnerek, főbb termékek

Az USA külkereskedelmi forgalma

		2006	2007	2008	2009
Áruforgalmi egyenleg	Mrd USD	-847	-831	-840	-517
Export	Mrd USD	1016	1138	1277	1046
Import	Mrd USD	1863	1969	2117	1563
Szolgáltatások egyenlege	Mrd USD	87	130	144	138
Export	Mrd USD	436	505	550	509
Import	Mrd USD	349	375	405	371

Forrás: US Bureau of Economic Analysis;

Az Egyesült Államok hagyományosan a világ egyik legnagyobb áru-, és legnagyobb szolgáltatás-exportőre, gazdaságában a munkahelyek 15-18%-a az exporthoz kötődik. Importja az exportot hosszú évek óta jóval meghaladja, külkereskedelmi forgalmára tetemes deficit jellemző. A 2008 végén kirobbant gazdasági válság hatására - a fogyasztás, a kereslet visszaesése következtében - az amerikai külkereskedelmi forgalom is jelentősen csökkent. Az árukereskedelem 20-30%-os visszaeséséhez képest a szolgáltatás-kereskedelem kisebb mértékben, 10%-kal csökkent.

A kereskedelmi mérleg éves hiánya 2008 végére az előző évi 701 Mrd dollárról 696 Mrd dollárra mérséklődött. 2009 első félévében folytatódott a kereskedelmi forgalom csökkenése, májusra a kereskedelmi mérleg hiánya 10 éve nem tapasztalt szintre, havi 26 Mrd dollárra esett vissza. Az év második felében előbb az import, majd az export is lassú növekedésnek indult, így a kereskedelmi mérleg egyenlegének javulása is lassult, majd a deficit újra növekedésnek indult. A decemberi hiány 40 Mrd dollárt ért el, míg az éves deficit az előző évi érték közel felére csökkent, 379 Mrd dollárt tett ki. A válság elmúltával a hiány várhatóan tovább fog emelkedni, és elérheti a válság előtti szintet.

Az USA WTO tagsága mellett regionális és kétoldalú megállapodásokat köt az amerikai exportőrök piacra jutása érdekében. Jelenleg 17 országgal van érvényben szabadkereskedelmi egyezménye, további 3 országgal kötendő egyezmények pedig életbe lépés előtt állnak (Kolumbia, Panama Dél-Korea). Legfontosabb kereskedelmi partnerei 2009-ben: Kanada (430 Mrd USD), Kína (365 Mrd USD), Mexikó (305 Mrd USD), Japán (147 Mrd USD), Németország (114 Mrd USD), Egyesült Királyság (93 Mrd USD), Dél-Korea (68 Mrd USD), Franciaország (60 Mrd USD), Tajvan (47 Mrd USD), Brazília (46 Mrd USD). Magyarország az Egyesült Államok kereskedelmi partnereinek a rangsorában 2009-ben a 62. helyen szerepelt, megelőzve többek között Portugáliát, Csehországot, Szlovákiát, Szlovéniát.

Az USA főbb importtermékei: nyersolaj; személygépkocsi és alkatrészei, földgáz, számítógép és alkatrészei, telekommunikációs berendezések, szív és érrendszeri gyógyszerek, ólommentes benzin, tehergépjármű, gépalkatrész, repülőgép, helikopter és alkatrészeik, motor alkatrész, ékszerek, kémiai vegyületek, nyomtatott és integrált áramkörök, fabútor, megmunkálatlan alumínium, ruházat, orvosi műszerek, lábbeli, alumínium ötvözet, félkész vas és acél termékek, sör, játék, markológép, műanyag áruk,

gyémánt. Főbb exporttermékei: vegyipari alapanyagok; kőolaj és származékai; elektromos gépek, berendezések; félvezetők, telekommunikációs eszközök; repülőgépek; gépjárművek; orvosi, fogorvosi és gyógyszerészeti termékek; ékszerek.

A szolgáltatáskereskedelem legjelentősebb részét 2009-ben az „egyéb magán szolgáltatások” (közel 50%), valamint az utazási, közlekedési és szállítási szolgáltatások (együttesen 33%) tették ki. Számottevő volt még az üzleti szolgáltatások részaránya is (17%). A tengerentúli látogatók számának egy évtizede tartó csökkenése, és az USA világturizmusból való részesedésének folyamatos mérséklődése egyre inkább aggasztja az Egyesült Államok kormányzatát. 2009-ben az USA-ba látogató külföldi (tengerentúli) turisták száma 2,4 millió fővel volt kevesebb, mint 2000-ben. A kedvezőtlen tendencia visszafordítása érdekében 2010 márciusában Obama elnök aláírta az első amerikai turisztikai promóció és kommunikációs programot, amelytől 40 ezer új munkahely létrejött és az USA-ba irányuló turizmus fellendülését várják.

4. Tőkeáramlás alakulása és a főbb partnerek

Az USA közvetlen tőkebefektetés importja és exportja, 2007-2009

		2007	2008	2009
Külföldi közvetlen tőkebefektetés-import	Mrd USD	271,2	316,1	148,5
Külföldi közvetlen tőkebefektetések állománya	Mrd USD	20 418,8	23 357,4	*
Tőkebefektetés más országba	Mrd USD	378,4	311,8	201,3
Tőkebefektetés állománya	Mrd USD	18 278,8	19 888,2	*

Forrás: US Bureau of Economic Analysis; *a 2009-es számok 2010. június 25.-én kerülnek nyilvánosságra

A gazdasági világválság az amerikai tőkeimportot és tőkekitelt is kedvezőtlenül befolyásolta. A külföldön végrehajtott amerikai tőkebefektetések éves értéke 2008-ban 18%-kal, 2009-ben pedig 36%-kal csökkent az előző év teljesítményéhez viszonyítva. Az Egyesült Államokban külföldi tőkével megvalósított beruházások értéke 53%-kal maradt el 2009-ben az előző évi eredménytől.

Az amerikai tőkekitétel kiemelt célpontjai változatlanul a fejlett ipari országok voltak. Az elmúlt években az amerikai működő tőke befektetések mintegy fele Nyugat-Európába, közel egyötöde Latin-Amerikába, 20%-a Ázsiába és 10%-a Kanadába irányul. Közép- és Kelet-Európa részesedése marginális volt. A tőkeimportban az EU tagországok közül Hollandia, Nagy-Britannia, Írország, Luxemburg és Németország a meghatározó.

A külföldön befektetett amerikai tőke a rendelkezésre álló 2008. évi adatok szerint elsősorban a gyártó/feldolgozóiparba, a bányászati-, biztosítási- és bankszektorba irányult. Az USA-ban végrehajtott külföldi befektetések legjelentősebb területei a gyártóipar, nagykereskedelem, bank- és biztosítási szektor voltak.

II. MAGYARORSZÁG ÉS AZ USA BILATERÁLIS KAPCSOLATAI

A magyar - USA külkereskedelem áruszerkezete (M USD)

	KIVITEL		BEHOZATAL		EGYENLEG	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Összesen	2 478,5	1 863,1	1 962,1	1 526,7	516,4	336,4
Élelmiszer, ital, dohány	19,1	11,9	40	47,5	-20,9	-35,6
Nyersanyagok	18,8	14,4	19,3	11,1	-0,5	3,3
Energiahordozók	64,1	14,9	189	67,2	-127,6	-52,3
Feldolgozott termékek	421,2	355,0	456,4	340,2	-32,2	14,8
Gépek, gépi berendezések	1 958,0	1 466,9	1 260,4	1 060,7	697,6	406,2

Értékváltozás és a forgalom megoszlása 2009-ben (%)

	INDEX (2008=100)		MEGOSZLÁS	
	KIVITEL	BEHOZATAL	KIVITEL	BEHOZATAL
Összesen	75,1	77,8	100,0	100,0
Élelmiszer, ital, dohány	62,3	118,7	0,6	3,1
Nyersanyagok	76,6	57,5	0,8	0,7
Energiahordozók	23,2	35,6	0,8	4,4
Feldolgozott termékek	84,3	74,5	19,1	22,3
Gépek, gépi berendezések	74,9	84,2	78,7	69,5

Forrás: KSH

Az Egyesült Államok hazánk egyik legjelentősebb tengerentúli kereskedelmi partnere. Értékét, illetve az összexportban képviselt részesedést tekintve a közép-európai térségből egyedül Magyarország Amerikába irányuló kivitele számottevő. A kétoldalú külkereskedelmi forgalomra évek óta jelentős nagyságú magyar aktívum jellemző, bár értéke az elmúlt évben mérséklődött a gazdasági válság következtében csökkenő külkereskedelmi forgalom hatására. Kétoldalú termékforgalmunkban, az exportban és az importban is a gépek és gépi berendezések dominálnak.

A magyar export mértéke és szerkezete elsősorban a nálunk termelő multinacionális vállalatok politikájától függ, mert bár több mint ezer magyar cég exportál az Amerikai Egyesült Államokba, az összes export 90%-át azonban a Magyarországon is jelenlévő multinacionális vállalatok bonyolítják le.

2009-ben a legjelentősebb magyar exporttermékek: automatikus adatfeldolgozó berendezések, mágneses és optikai leolvasó; vezetékes távbeszélő és távíró készülék; elektromos izzólámpa, infravörös lámpa; gépjármű alkatrészek; gyógyászati műszerek; irodai gépek; közlekedési eszközök; ellenőrző és mérő műszerek és mindezen termékek alkatrészei. Importunk főbb összetevői: a gázturbinák; integrált áramkörök; automatikus adatfeldolgozó berendezések részegységei, mágneses és optikai leolvasó; vezetékes

távíró és távbeszélő készülékek; kőszén és kőszénből előállított szilárd tüzelőanyag; alkatrész és tartozék irodai gépekhez; gyógyászati műszerek; elektromos jelzőberendezés; elektromos transzformátor; félvezető eszközök.

Érvényben van a két ország által 1990-ben kötött, beruházás garanciáról szóló kormány megállapodás, valamint 2010 februárjában lépett hatályba a kettős adóztatás elkerüléséről és az adóztatás kijátszásának megakadályozása érdekében kötött egyezmény.

Működő tőke befektetések, 2008-2009 (M EUR)

	2006	2007	2008
Az USA közvetlen tőkebefektetés-exportja Magyarországra	362,8	364,7	-47,2
Az USA közvetlen tőkebefektetés-állománya Magyarországon	2 140,6	2 883,8	2 606,1
Magyarország tőkekifektetése az USA-ban	33,5	34,3	-206,2
Magyarország tőkekifektetés-állománya az USA-ban	143,8	19,3	38,8

Forrás: MNB

Az Egyesült Államok a külföldi közvetlen befektetések szempontjából az egyik legfontosabb partnerünk. Amerikai adatok szerint az amerikai érdekeltségű cégek magyarországi befektetései az újrabefektetett tőkét is beszámítva elérik a 9 Mrd USD-t. Az MNB adatai ennél jóval kisebb értéket regisztrálnak. Az amerikai beruházások gazdaságunk majd minden területén jelen vannak, kiemelkednek a telekommunikációs, a számítástechnikai és az autóiipari befektetések, illetve a regionális szolgáltatóközpontok. Mintegy 600 regisztrált amerikai vállalat van jelen Magyarországon, a kis, egy-két tagot számláló képviselőkkel együtt a cégek száma eléri az ezret is.

Jelenleg is folyamatos amerikai érdeklődés tapasztalható a magyarországi befektetési lehetőségek iránt (regionális szolgáltató központok, autóiipar, IT, elektronika, biotechnológia, energetika területén), és a válság elmúltával a tőkebefektetések további növekedése várható. Az amerikai beruházásokat elsősorban a technológia- és tudásintenzív ágazatokban ösztönözzük.

Legjelentősebb USA befektetők Magyarországon: General Electric, Alcoa, Felxtronics, General Motors, Visteon, AIG/Lincoln Eastern Europe, Guardian Industries, Marriott International Inc., Exxon Mobil Corp., IBM, Johnson & Johnson, Philip Morris, Delphi Corporation, National Instruments, Morgan Stanley, Electronic Data System (EDS) Hungary.